

УДК 7.091.01

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/39-2-8>**Мирослава МЕЛЬНИК,***orcid.org/0000-0002-2553-5509*

кандидат мистецтвознавства, доцент,

доцент кафедри режисури естради та масових свят

Київського національного університету культури і мистецтв

(Київ, Україна) *mirchukmmm@gmail.com***Володимир ФІШЕР,***orcid.org/0000-0003-4045-7024*

заслужений діяч мистецтв України,

професор кафедри режисури естради та масових свят

Київського національного університету культури і мистецтв

(Київ, Україна) *vmfisher@ukr.net*

## ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РЕЖИСУРІ ШОУ

У статті розглянуто методіку роботи режисера-постановника шоу, специфіку створення загальносценічного художнього образу шоу за допомогою інноваційних технологій, проаналізовано технічно-творчі можливості для художнього вирішення шоу, висвітлено ілюстративно-образні методи та засоби для втілення сценарної концепції й режисерського задуму шоу, виокремлено основні технічні засоби, які першочергово допомагають у створенні завершеного художнього образу шоу, визначено функції шоу, які активно впливають на формування світогляду людей, на їхні суспільну свідомість та спосіб мислення. Сьогодні сфера шоу-індустрії кардинально змінює свій вектор розвитку. Сучасні мистецькі проекти потребують творчого переосмислення у практичному втіленні. Перед режисерами постає головне завдання професійного застосування інноваційних технологій, що дає змогу розширити уявлення про естетичні аспекти даних заходів. Однак, незважаючи на широкий спектр технічних інновацій та активне їх застосування, питання професійного використання режисерами шоу даних засобів, розкриття їх функціонального значення, естетичного впливу на глядача та художньої цінності в мистецтві сьогодні є актуальними для мистецтвознавчого аналізу. Методологія дослідження полягає у застосуванні аналітичного, системного, емпіричного та аксіологічного методів висвітлення питань щодо професійної практичної постановки шоу-програм, де головним є режисер, застосування інноваційних технологій у створенні художнього образу заходу, визначення естетичного складника шоу та його ціннісних орієнтирів, систематизація уявлення про техніку сценічного простору в сучасних шоу-програмах. У результаті дослідження запропоновано новий підхід режисерської практики до постановки сучасних шоу із застосуванням новітніх технологій. Системне дослідження технічних інновацій у контексті шоу-програм створює передумови для практичних узагальнень, важливих для сучасних режисерів. Технічні інновації постійно вдосконалюються, що надає можливість розкривати їхні нові функції та можливості, де більшість сценічних технологій та спецефектів може виступати засобом створення художнього образу заходу або як самостійний засіб створення цілісної шоу-програми, що, безперечно, є головним естетичним складником мистецтва естради.

**Ключові слова:** шоу, режисер шоу, художній образ, інноваційні технології, сценічне оснащення.

**Myroslava MELNYK,***orcid.org/0000-0002-2553-5509*

Candidate of Art History, Associate Professor,

Associate Professor at the Department of Variety and Mass Festival Directing

Kyiv National University of Culture and Arts

(Kyiv, Ukraine) *mirchukmmm@gmail.com***Volodymyr FISHER,***orcid.org/0000-0003-4045-7024*

Honored Artist,

Professor at the Department of Variety Directing and Mass Festivals

Kyiv National University of Culture and Arts

(Kyiv, Ukraine) *vmfisher@ukr.net*

## ARTISTIC AND AESTHETIC ASPECTS OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES DIRECTED BY THE SHOW

The article considers the method of work of the director of the show, the specifics of creating a general artistic image of the show with innovative technologies, analyzes the technical and creative possibilities for artistic solution of the show, illustrative methods and tools for implementing the script concept and director's idea of the show. tools that primarily help

*to create a complete artistic image of the show, identified the functions of the show, which actively influence the formation of people's worldview, their social consciousness and way of thinking. Today, the sphere of show industry is radically changing its vector of development. Contemporary art projects need creative rethinking in practice. The directors face the main task of professional application of innovative technologies, which allows to expand the idea of the aesthetic aspects of these events. However, despite the wide range of technical innovations and their active application, the issue of professional use of these shows by directors of the show, the disclosure of their functional significance, aesthetic impact on the audience and artistic value in art today is relevant for art analysis. The research methodology consists in the application of analytical, systematic, empirical and axiological methods of coverage of issues concerning professional practical staging of show programs, where the director is the main one, application of innovative technologies in creating artistic image of the event, definition of aesthetic component of show and its values stage space in modern shows. As a result of the research, a new approach of directing practice in staging modern shows with the use of the latest technologies is proposed. Systematic study of technical innovations in the context of show programs creates the preconditions for practical generalizations that are important for modern directors. Technical innovations are constantly improving, which provides an opportunity to discover their new functions and opportunities, where most stage technologies and special effects can act as a means of creating an artistic image of the event or as an independent means of creating a holistic show program, which is undoubtedly the main aesthetic component of pop art.*

**Key words:** *show, show director, artistic image, innovative technologies, stage equipment.*

**Постановка проблеми.** Проблеми сьогодення диктують естрадному мистецтву нові форми реалізації шоу, нове сценографічне вирішення у їх утіленні. На жаль, в умовах пандемії розвиток шоу-індустрії почав занепадати, оскільки естрада – мистецтво масове, а в карантинних умовах це майже неможливо. Проте режисери спільно з артистами знайшли оптимальні вирішення реалізації творчих задумів. Тепер в шоу за допомогою технічних засобів можна використати будь-які прийоми, які раніше здавалися нереальними для застосування на сцені. Технічні засоби сучасної режисури шоу-програм розкривають значні можливості для створення яскравого художнього образу заходу, забезпечують якісний відпочинок та естетичну насолоду глядачам.

**Аналіз досліджень.** Сьогодні тема технічних інновацій досить популярна для науковців. У науковому дослідженні «Використання технічних можливостей візуального мистецтва в сценічному просторі» Т. І. Совгира розкриває методику застосування технічних засобів у практичному втіленні сценічних заходів, виокремлює специфічні особливості тривимірного відеомешпінгу, відеоінсталяцій як одних із технічно-творчих елементів у сучасному мистецтві.

Технічне оформлення, засоби пластичного вирішення сценічного простору, образно-технологічні засоби у сценічному мистецтві розкривала у своїх наукових працях К. В. Юдова-Романова. Використання новітніх технологій 3D Mapping в Україні, інноваційні види мультимедійного мистецтва як інструмент режисерів-постановників у постановчій діяльності досліджувала А. С. Доколова.

**Мета статті** – висвітлення питань щодо методики роботи режисера в оформленні сценічного простору шоу-програм в умовах сьогодення, специфіки створення художніх образів за допомогою

технічних інновацій та визначення їх художньо-естетичного складника.

**Виклад основного матеріалу.** Мистецтво естради в Україні є важливим складником у розвитку творчих індустрій. Саме шоу-програма як одна із сучасних форм мистецтва естради є джерелом формування культурно-естетичного рівня суспільства. Детальний аналіз сучасного стану шоу-програм, здобутки сценічних інноваційних можливостей, окремих їх складників набувають нового висвітлення у творчих та технічних процесах, які надають можливість сучасним режисерам й артистам пошуку механізмів створення якісно нових нестандартних творчих рішень, прийомів, які втілюються через сценічну інтерпретацію в шоу. Саме інноваційні технічні засоби та спецефекти набувають дедалі більшої вагомості у створенні шоу, оскільки не обмежують можливості режисерів у створенні загального художнього образу заходу.

Пошук режисерської концепції художньо-образного вирішення шоу вимагає застосування новітніх технологій, оскільки їх актуальність та популярність у масового глядача постійно зростають. Світлові, лазерні, піротехнічні, голографічні, 3D-графіка, відеопроекції, полієкрани, мобільні декорації, мультимедійні технології, звукові та відеосистеми – усі ці засоби є важливими складниками роботи режисера під час створення загальносценічного художнього образу шоу та мають великий вплив на враження глядачів, що, безперечно, забезпечує успіх заходу. Проте зловживання технічними засобами може призвести до повної поразки шоу, тому режисерам необхідно приділяти особливу увагу у проведенні шоу та професійного вирішення питань щодо застосування технічних інновацій. «Сучасні масові шоу-програми важко уявити без використання сучас-

них технологічних рішень, коли технічні інновації дають поштовх до виникнення та ствердження цілого жанру, що визначає вектор розвитку принципів режисури» (В. Ф. Кудашов та ін., 2011: 122).

Сучасний творчий досвід фахівців естради показує, що іноді застарілі форми та жанри не потрібно вилучати, а, забувши про жанрові межі, відтворити їх у якісному сучасному сценічному продукті, використовуючи технічні засоби. За допомогою них створюється сценічна атмосфера, підсилюється враження та емоційне сприйняття у глядача, виникають певні художні образи. «Утілення художнього образу в театралізованих виставах за допомогою технічних засобів є найбільш важливим у використанні цих засобів. Кожен вид мистецтва має, так би мовити, свій «матеріал» створення художнього образу, свій «першоелемент». Наприклад, у хореографії – рух, у пантомімі – жест, у літературі – слово, у кіно – кадр. У сценічних розробках матеріал художнього образу синтетичний, бо він визначається в поєднанні різних художньо-виразних засобів, і в тому числі технічних. Тут і кінокадри, і слайди, і звукові ефекти тощо. Тому художній образ у театралізованих масових видовищах часто буває багатоплановим і складним» (Горбов, 2004: 103).

У разі застосування всіх технічно-творчих можливостей для художньо-образного вирішення шоу-програм варто зауважити, що сучасні технічні системи наділені новими виразними можливостями. Зокрема, в електроінструментах значно розширена палітра музичних звуків, які можна доповнити віджеїнгом за допомогою 3D-технологій. З'явилася можливість синтетично імітувати звучання найрізноманітніших інструментів із новими оригінальними тембрами та синтезувати їх із лазерними й піротехнічними спецефектами під час трансляції відеоматеріалу на ледекранах.

Безперечно, образність, художність та виразність надають сучасним шоу надзвичайної емоційної сили, тому форма художніх явищ визначається методами професійної організації матеріалу, за якими розкривається ідейний зміст, а публіка буде емоційно «заряджена» на сприйняття шоу. Такі естрадні шоу-програми досить різноманітні у творчих вирішеннях та їх утіленні. Це своєрідні яскраві видовища, які об'єднують виступи артистів, де домінуючими жанрами є вокал та хореографія, інноваційні технології та вражаючі спецефекти. Розглядаючи видовищність як одну з характерних ознак шоу, варто зазначити, що основну увагу під час практичної постановки режисери повинні звертати на художнє вирішення сценічного простору за допомогою

технічних інновацій, оскільки саме ці виразні засоби й створюють видовищний ефект шоу та загальносценічний художній образ. Сучасні режисери використовують у своїх творчих практиках різноманітні ілюстративно-образні методи та засоби для втілення сценарної концепції й режисерського задуму, адже сутність естетичного аспекту полягає у зоровому та чуттєвому сприйнятті цілісної художньої ідеї шоу. За методикою практичного створення та втілення задуму художнього образу, за принципами організації матеріалу під час постановки шоу їх можна віднести до просторово-часових. За формою чуттєвого сприйняття глядачем – до зорово-слухових.

Безперечно, ключовою фігурою в організації сучасних шоу все ж таки є режисер. Саме він як художник створює загальну концепцію заходу, а технічні засоби та інноваційні спецефекти відіграють важливу роль під час її втілення. «Синтетична природа сценічного мистецтва вимагає від режисера знання всіх жанрів естради: розмовного, музичного, вокального, хореографічного, оригінального. Короткочасність номеру зобов'язує режисера чітко підбирати виразні засоби, домагатися стрімкого розвитку дії, вміння концентрувати увагу глядача на ідейній сутності дійства, знаходити яскраві пристосування для виявлення творчої індивідуальності виконавця. Професійні навички режисера базуються на вмінні будувати естрадний номер за законами драматургії, створювати його за художніми вимогами сучасності та високими ідеями суспільства» (Мельник, 2012: 127). Сьогодні режисер стикається з багатьма проблемами саме технічного характеру, оскільки повинен бути обізнаним та досконало володіти усіма технічними інноваціями, які застосовує у постановочному процесі.

Порівняно з минулим століттям, коли процес оформлення сцени під час постановки шоу-програм зводився до використання нескладних декорацій, у XXI ст. відбувається різке збільшення масштабів та складності сценічних конструкцій. Наприклад, застосування підйомних та опускних систем, використання надскладних конструкцій чітко може визначити просторове вирішення шоу. Завдяки цьому режисер може змінювати просторовий рельєф сценічної площадки, створити вражаючий ефект, за допомогою якого підкреслить функціональне завдання художнього образу.

Аналізуючи сучасне сценічне оснащення, можна виокремити декілька технічних засобів, які першочергово допомагають у створенні завершеного художнього образу шоу та вражають глядачів яскравими видовищними ефектами. А саме:

- звукопідсилюючі акустичні системи;
- масштабні конструкції сцени: модульні та мобільні;
- світлові рухомі та статичні системи, прожектори, стробоскопи та ін.;
- відео- та медіаапаратура: проєктори, рідкокристалічні та проєкційні екрани, світлодіодні повнокольорові ледекрани;
- піротехнічні, лазерні, голограмні спецефекти.

Однак це не повний перелік технічних інновацій, який є в арсеналі у режисера. Проте варто відзначити новітні напрями в аудіовізуальному мистецтві, які сьогодні стрімко набувають популярності та є досить затребуваними, особливо в умовах пандемії. «Використання зображально-виражальних засобів відеоарту в сценічному просторі надає останньому особливої видовищності та інтерактивності. Відеомепінг та віджеїнг – досить молоді напрями візуального мистецтва, які можливо застосовувати у сценічному просторі для демонстрації продукції, зовнішньої реклами та внутрішнього декоративного оформлення сцени. Сьогодні вже існують видовищні заходи, які повністю виконані за допомогою технічного складника форм відеоарту, без живої акторської гри. Шоу-програми, в яких використовується технологія тривимірного мепінгу, – це сучасні видовищні вистави. Завдання подібної візуалізації полягає у тому, щоб надати нерухомій дійсності рух, динаміку. У сценічному просторі візуальні інсталяції можуть слугувати в ролі об'єкта, скульптури, декорацій» (Совгира, 2018: 69).

«Ще один сучасний засіб виразності, за допомогою якого створюється незабутній арт-проєкт, – це світло у поєднанні з лазерними спецефектами. Завдяки такому поєднанню створюються масштабні лазерні шоу, які донедавна були недосяжними та фантастичними світловими ефектами. <...> Сьогодні лазерні шоу супроводжують важливі події у житті людей та країни у цілому. Звичайно, такі видовищні світлові ефекти повинні відповідати тематиці мистецьких проєктів. У разі включення їх у програму передусім необхідно враховувати місце проведення. Відповідно, лазерні шоу можна розділити на об'ємні та графічні. Об'ємні лазерні шоу, як правило, використовують у задимленому повітрі, створюючи масштабну площину. Особливо ефектними є такі шоу в поєднанні з музикою, яка підсилює емоційне враження від побаченого» (В. М. Фішер, 2021: 553).

Однак варто зауважити, що сучасні постановники шоу активно виокремлюють та відбирають лише ті технічні інновації, які в даному заході визначають ідейне спрямування заходу, розкри-

вають художній образ та забезпечують естетичне задоволення глядача. Загалом у мистецькому процесі застарілі стереотипи потребують нового вирішення створення сучасних шоу-програм, упровадження інноваційної методики під час їх практичного втілення, оскільки наша країна має досить вагомий творчий потенціал. Проте оновлення традиційних форм особливо яскраво проявляється в перехідні етапи, коли зростає потреба суспільства звернутися до мови мистецтва як найбільш плідної можливості самовираження, коли людина намагається створити новий світ естрадних форм з ідейно-естетичним, виховним потенціалом, які становили б значну частину змісту в художній діяльності фахівців. Шоу як естрадна форма має досить великий вплив на глядача, тому можна виокремити такі функції, які впливають на формування світогляду людей. Перш за все це естетична функція, яка впливає на задоволення потреб людини, допомагає у формуванні смаків, впливає на культурний рівень розвитку суспільства загалом. Одночасно з естетичною насолодою у людей завжди є потреба в отриманні певної інформації. Звідси, наступна функція – інформаційна. Культурно-рекреаційна та виховна функції полягають у залученні аудиторії до мистецьких творів. Підвищення ціннісних орієнтирів проявляється в інтеграційній функції, оскільки сьогодні досить активно відбувається міжнародна співпраця у сфері мистецтва і культури.

Багатоплановість мови мистецтва з іншими інноваційними елементами вимагають окремого звернення до естетичних аспектів впливу технічних засобів виразності, їх нерозривного взаємозв'язку з естетичними вимогами сьогодення, характеру образно-пластичних та художніх вирішень. Для їх реалізації створюються всі необхідні умови. Слід зазначити, що саме сучасні шоу-програми набувають дедалі більшої популярності як видовищна, яскрава, естетична форма естрадного мистецтва та все глибше впроваджується в духовне життя суспільства.

**Висновки.** Сьогодні українська естрада, шоу-бізнес динамічно розвиваються, активно синтезуються з іншими видами мистецтв, застосовуючи інноваційні технології. Якщо порівнювати з минулим, то можна констатувати явну картину того, що суспільство було заручником своєї творчості. Сьогодні розважальних шоу в десятки разів більше, ніж раніше, режисери почали створювати якісний контент не лише на концертних майданчиках, а й робити це онлайн. Технічний розвиток надає можливість сучасним режисерам реалізувати свої творчі ідеї більш креативно для

створення, в першу чергу, якісного й видовищного продукту. Передусім така стрімка тенденція впровадження нових шоу-програм відбувається завдяки мистецьким інтеграційним процесам, які відбуваються в шоу-індустрії, та врахуванню тих обставин, які складаються у суспільстві.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Горбов А. С. Режисюра видовищно-театралізованих заходів. Фастів : Поліфаст, 2004. 264 с.
2. Художественный фон в массовых спортивно-художественных представлениях : учебное пособие / В. Ф. Кудашов и др. Санкт-Петербург, 2011. 128 с.
3. Мельник М. М. Професійні якості режисера як фахівця сценічних мистецтв. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2012. № 2. С. 126–130.
4. Совгира Т. І. Використання технічних можливостей візуального мистецтва в сценічному просторі. *Вісник КНУ-КиМ. Серія «Мистецтвознавство»*. 2018. № 38. С. 60–70.
5. Фішер В. М. Прагматичні аспекти інноваційних засобів виразності арт-проектів. *Грааль науки*. 2021. № 1. С. 552–553.

#### REFERENCES

1. Horbov A. S. Rezhysura vydovyshechno-teatralizovanykh zakhodiv. [Directing spectacular and theatrical events]. Fastiv : Polifast, 2004, 264 p. [in Ukrainian].
2. Kudashov V. F., Kudashova L. T., Pilyugina M. M., Rabil' G. B. Khudozhestvennyy fon v massovykh sportivno-khudozhestvennykh predstavleniyakh. [Artistic background in mass sports and artistic performances] : uchebnoye posobiye. Natsional'nyy gosudarstvennyy universitet fizicheskoy kul'tury, sporta i zdorov'ya im. P. F. Lesgafta. Sankt-Peterburg : SPb., 2011, 128 p. [in Russian].
3. Melnyk M. M. Profesiyni yakosti rezhysera yak fakhivtsya stsenichnykh mystetstv. [Professional qualities of a director as a specialist in the performing arts]. Visnyk Natsionalnoyi akademiyi kerivnykh kadriv kultury i mystetstv. Kyiv, 2012. Nr 2. P. 126-130 [in Ukrainian].
4. Sovhyra T. I. Vykorystannya tekhnichnykh mozhlyvostey vizual'noho mystetstva v stsenichnomu prostori. [The use of technical capabilities of visual art in the stage space]. Visnyk KNUKiM. Seriya: Mystetstvoznavstvo. Kyiv, 2018. Nr 38. P. 60-70 [in Ukrainian].
5. Fisher V. M. Prahmatychni aspekty innovatsiynykh zasobiv vyraznosti art-proyektiv. [Pragmatic aspects of innovative means of expression of art projects]. Mizhnarodnyy naukovyy zhurnal «Grail of Science». Vienna (Austria) – Vinnytsia (Ukraine), 2021. Nr 1. P. 552-553 [in Ukrainian].